

גן עדן זה כאן?!

1. (ג) אס־בַּחֲקָתִי תִלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם: (ד) וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתֶם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ הַשֵּׁדָה יִתֵּן פְּרִיֹ: (ה) וְהִשִּׁיג לְכֶם דִּישׁ אֶת־בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁיג אֶת־זֶרַע וְאֶכְלֹתֶם לַחֲמֶכֶם לְשִׁבְעַת יָמֵיכֶם לְבָטַח בְּאֶרְצְכֶם: (ו) וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וְשִׁכְבַתְּם וְאֵין מִחְרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חֵיהָ רַעַה מִדְּהָאָרֶץ וְחָרַב לֹא־תֵעָבֵר בְּאֶרְצְכֶם: (ז) וְרַדְפֹתֶם אֶת־אִיבֵיכֶם וְנָפְלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרָב: (יג) וְאִסְלֵא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה: ... (טז) אֶף־אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת לְכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה אֶת־הַשְּׁחָפֶת וְאֶת־הַקְּדַחַת מְכֻלֹּת עֵינַיִם וּמְדִיבַת נַפְשׁ וְזֶרַעְתֶּם לְרִיק וְזֶרְעֶכֶם וְאֶכְלָהוּ אִיבֵיכֶם: (יז) וְנָתַתִּי פָנַי בְּכֶם וְנִגְפַתֶם לְפָנַי אִיבֵיכֶם וְרָדוּ בְכֶם שְׁנֵאֵיכֶם וְנִסְתֶּם וְאִי־רָדַף אֶתְכֶם: ... (יט) וְשִׁבַרְתִּי אֶת־גְּאוֹן עֵזְבֶם וְנָתַתִּי אֶת־שְׁמִיכֶם בְּכָרְזַל וְאֶת־אֶרְצְכֶם בְּנַחֲשָׁה: (כ) וְתֵם לְרִיק כַּחֲכֶם וְלֹא־תִתֵּן אֶרְצְכֶם אֶת־יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאָרֶץ לֹא יִתֵּן פְּרִיֹ: ויקרא פרק כו

2. אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אם עשיתם את חוקי אין השטן נוגע בכם שנאמר ולא יעבור, אבל אם אינכם עושים חקי הרי השטן נוגע בכם שנאמר (ישעיה כח) מדי עברו יקח אתכם וגו', חקיו עשיתם ולא יעבור, כך אמרתי לשלמה בשעה ששאל את החכמה ... אם תקיים את התורה ואת החקים אין מלאך המות נוגע בך ... אדם הראשון אלו שמר את התורה ואת המצוות שנתתי לו לא היה מת, לפיכך כתיב אם בחקתי תלכו וגו' תנחומא (ורשא) פרשת בחקותי

3. ד"א אם בחקותי תלכו. מה כתיב שם, ונתתי משכני בתוכם (ויקרא כו יא), אם תקיימו מצותי מניח אני את העליונים, וארד ואשכון ביניכם, שנאמר ושכנתי בתוך בני ישראל (שמות כט מה), שעל מנת כן יצאו ממצרים שיעשו את המשכן ותשרה שכינה ביניהם, שנאמר וידעו "אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם" (שמות כ"ט מו), ואם יעשו רצוני אין שכינתי זוה מביניהן, למה אמר ר' שמואל בר אבא נתאוה הקדוש ברוך הוא כשם שיש לו דירה למעלה, כך יהא לו דירה למטה. מדרש תנחומא (בובר) פרשת בחקותי אות ה'

4. (קד) אמר הכוזרי: והלא יעודי הדתות האחרות עשירים יותר ומשפעים מיעודיכם: (קה) אמר החבר: אך כל אלה יעודים לאחר המות ובחיים אין דבר מהם ואין גם דבר אשר יורה עליהם: (קו) אמר הכוזרי: נכון הדבר עדן לא ראיתי איש מן המאמינים ביעודים ההם מתאוה להחשתם ולהפך אלו יכל לדחותם ולאחר בואם לאלף שנים ולהשאיר עד אז בכלא החיים עם כל יסורי העולם הזה ועם העצבון אשר בו היה בוחר בכך: (קז) אמר החבר: אך מה לדעתך יאמר האיש שראה בעיניו את המעמדים הגדולים בהם נגלה כבוד מלכות השמים: (קח) אמר הכוזרי: זה בלא ספק יתאוה כי תהיה נפשו תמיד נפרדת מחושי ותשאר תמיד נהנית מן הזיו ההוא איש כזה ודאי מתאוה למות:

(קט) אמר החבר: לא כן, יעודינו הם כי נדבק בענין האלוהי על ידי הנבואה וכל הקרוב לה וכי יתחבר הענין האלוהי בנו באותות גדלה במראות כבוד ובנפלאות ולכן לא נאמר בתורה אם תעשו ככל המצוה הזאת אביאכם אחרי מותכם אל גנות ואל מקום תענוגות, כי אם והייתם לי סגלה ואני אהיה לכם לאלהים ואנהיגכם ואנשים מכם יהיו עומדים לפני ועולים השמימה כאותם שהיו מתהלכים בחייהם בין המלאכים ... ואף מלאכי יהיו מתהלכים בקרבכם בארץ ... ויהיו השבע בארץ הזאת ורעבה טובתה ורעתה תלויים בענין האלוהי לפי מעשיכם ... לא כן בעלי הדתות האחרות ... (להם נאמר) תקרבו אל המלך אחרי מותכם ואם לא תעבדוהו והרחיקכם המלך וענשכם אחר המות ... אך תקותם לשכר זה חלשה היתה בנפשם ורק כלפי חוץ הופיעה כחזקה ומקימת כי באמונה ההיא היו מתכבדים ומתפארים על פני המון העם ... (קי) אמר הכוזרי: אכן מה רחוק הדבר מן ההגיון כי יהיה האדם כלה בטבעו וכי יאבדו גופו ונפשו כמות הבהמות וכי יקרה דבר זה את כל בני האדם חוץ מן הפילוסופים לפי דעתם וכמה רחוק מה שאומרים אנשי דתות ידועות כי האדם מגיע לחיי נעילות בעולם הבא על פי מלה אחת שהוא אומר בפיו אף אם לא ידע כל ימי חייו מלה אחת מלבד זאת גם אם לא יבין את משמעותה כמה גדולה מעלתה של המלה ההיא אשר ביכלתה להעביר את האדם ממדרגת הבהמות אל מדרגת המלאכים הנשגבה כי מי שאינו אומר אותה מלה יורד לדעתם אל מדרגת הבהמה אפלו הוא פילוסוף מלמד ואף אם כל ימיו יעבד את האלוה מתוך השתוקקות אליו:

(קיא) אמר החבר: לדעתנו אין אדם בעולם בן איזו אמה שיהיה אשר לא יגמלהו האלוה שכר טוב על מעשיו הטובים אולם מאמינים אנו כי הטובה השלמה שמורה לאנשים אשר כבר בחייהם היו מקרבים לאלוה על מדרגתם לאחר מותם אנו דנים לפי מדרגתם בחייהם:

5. אבל לא שמחת היין הפקודים והתורה כי היין כשיצא מגופו והיגון בא בלבו זה יוצא זה בא, והתורה והמצוה הוא העונג והשמחה בעוה"ז ובעוה"ב שנאמר (דברים ל') כי היא חיך ואורך ימך בעוה"ז ובעוה"ב שכלו ארוך, תנחומא (ורשא) פרשת שמיני

6. ואמר ונתתי משכני בתוכם. רמז למקדש העתיד, ולא תגעל נפשי אתכם, רמז לקיום הנשמות בעולם הבא. והתהלכתי בתוכם. רמז לגן עדן. הנה הוזכרו בקיום המצוות שכר העולם הזה והבא ברמז. ונסתלקה הקושיא שהקשו רבים שלא הוזכר בתורה בשום מקום שכר הנשמות ועונשן בעולם הבא אלא שכר העולם הזה ועונש העולם הזה כמוזכר כאן ופרשת כי תבא. דרשות ר"י אבן שועיב פרשת בהר ובחקותי

7. כָּל אוֹתָהּ הַפְּרִטִיּוֹת, הַמַּעֲשִׂית – שֶׁל שְׁמִירַת תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְדִקְדוּקֵיהֶן הַפְּרִטִיִּים, וְהַעֲיִינֵי ית – שֶׁל הַדְּעוֹת וְהָאֲמוֹנוֹת עַל-דְּבַר "צְרוּר חַי-הַנִּצְח" הָאִישִׁים הַפְּרִטִיִּים וְ"קִבְלַת- הַפְּרִס" שֶׁל הַיְחִידִים, אֲשֶׁר מִקִּדְּם נִתְגַּלְתָּה וְנִתְקַיְּמָה בְּחַיִּים מִתּוֹךְ הוֹפְעַת הָאִידָאָה הָאֱלֹהִית, בְּתוֹר נְשֻׁמַּת-הָאָמָה הַכְּלָלִית, וְכִלּוּלָהּ הִיְתָה בְּאִצְרָה הָעֲלִיּוֹן וְלֹא הָ יְתָה נִכְרַת וּבּוֹלְטַת כְּלָל בְּפָנַי אוֹרָה הַכְּלָלִי הַגְּדוֹל שֶׁל זו – הָאִידָאָה הָאֱלֹהִית הַיִּשְׂרָאֵלִית – כִּנְר לְפָנַי אֲבוּקָה וְכִשְׂרָגָא בְּטִיְהָרָא, – הִיא הַחֲלָה עֲתָה, בְּסִלּוּקוֹ שֶׁל הָאוֹר הַכְּלָלִי הַגְּדוֹל בִּימֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי, לְהַקְבַּע וּלְהַתְּבַלֵּט בְּאִפְיָה הַפְּרִטִי הַמִּיְחָד. אִז בְּאָה תַחַת הָאִידָאָה הָאֱלֹהִית בְּעֵצֶם רוּמְמוֹתָהּ, וְעַל-יְדֵי גִנְיָתָה שֶׁל זו, – תוֹלְדָתָהּ הָאִידָאָה הַדְּתִית, בְּמֵלָא צְבִיּוֹנָה וְהַרְחַבְתָּהּ. אורות "למהלך האידאות בישראל" ה